

Max Gross (Nova York, 1978) és escriptor i fill d'escriptors. Va graduar-se al Dartmouth College i va treballar durant deu anys al *New York Post* abans de ser cap de redacció del *Commercial Observer*. *La vila perduda* és la seva primera novel·la, i ha guanyat el National Jewish Book Award i el Jewish Fiction Award de l'Associació de Llibreries Jueves.

Ferran Ràfols Gesa (Barcelona, 1975) és traductor de l'anglès i del francès. Després d'estudis diversos sense relació amb la literatura va publicar un llibre de poemes i va descobrir tardanament la vocació traductora. Durant uns anys va compaginar la feina de traductor amb la de professor de matemàtiques, i des del 2008 s'hi dedica exclusivament. Ha traslladat al català autors com ara David Foster Wallace, Vladimir Nabokov, Thomas Pynchon, Siri Hustvedt, Toni Morrison, Joseph Conrad, F. Scott Fitzgerald, Patricia Highsmith, Susanna Clarke, Amélie Nothomb i Emmanuel Carrère.

Steve Nathans-Kelly, *New York Journal of Books* – «El debut de Gross es desplega com una història fascinant, molt divertida i dolorosament trista d'un xoc entre cultures incompatibles. Gross també representa l'altra cultura implicada en aquest xoc amb molta agudeses, imaginant com d'impactant seria per als polonesos trobar-se de sobte amb un romanent pròsper d'un poble jueu d'abans de la guerra. Una col·lisió d'aquesta mena és pertorbadora en la seva impossibilitat tràgica i absurda, i en la narració hàbil i vivaç de Gross es converteix en una lectura tremendament provocativa, còmica i absorbent.»

Chika Gujarathi, *BookPage* – «Max Gross ens ofereix una història d'aprenentatge divertida, penetrant i misteriosa. *La vila perduda* és una combinació fascinant d'aventures, angoixes i rialles.»

Sarah Rachel Egelman, *Bookreporter* – «Gross, que ens presenta una novella d'aquelles de "què passaria si" ben entretinguda, també demana als lectors que pensin críticament sobre la modernitat, la identitat, la comunitat i la transformació, i sobre el significat de tenir una llar. Reflexiona sobre l'herència cultural i familiar i la condició moderna, fins i tot mentre ens explica una història agradablement improbable. La narració de Gross s'expandeix però d'una manera controlada, i també és atractiva, divertida i dolorosa, tot alhora. Les preguntes i respostes que planteja Gross són profundament jueves, però també universals quan qüestiona què es perd i què es guanya quan les nacions i les comunitats es veuen afectades per tot allò de bo i pels horrors que comporta el pas del temps, i com els individus canvien amb la felicitat i les aficcions de l'amor.»

Kirkus Reviews – «Tot i que el debut de Gross no és una història inequívocament feliç (no només es toca l'Holocaust, sinó també la cruel aleatorietat del destí i l'estupidesa general de la raça humana), és molt divertit, ple de caliu, d'humor i d'expressions en ídix delicioses. En Yankel és un heroi atípic i entranyable, i les aventures que viu en aquest món d'smart-phones i de desodorants són inesperades, entretingudes i a vegades tristes. Imaginativa i filosòfica, divertida i trista, vella i nova... Mazel tov, senyor Gross.»

Publishers Weekly – «Un relat ple de vida i d'imaginació, molt entretingut i de vegades inquietant, que ens regala moments de grans riallades i una visió profunda de l'estupidesa humana, la resiliència i la fe.»

Max Gross

La vila perduda

Traducció de l'anglès de Ferran Ràfols Gesa

ANTÍPODA, 63

EDICIONS DEL PERISCOPI

Títol original: *The Lost Shtetl*

© Max Gross, 2020

© HarperCollins, 2020

Primera edició: maig del 2022

© de la traducció: Ferran Ráfols Gesa, 2022

© de la il·lustració de la coberta: Núria Solsona

© de la fotografia de l'autor: Julian Voloj

© d'aquesta edició: Edicions del Periscopi SLU, 2022

Publicat per Edicions del Periscopi SLU

info@periscopi.cat

Web: www.periscopi.cat

Facebook: www.facebook.com/Periscopi

Twitter: twitter.com/Ed_Periscopi

Instagram: [@edicions_del_periscopi](https://www.instagram.com/edicions_del_periscopi)

Impressió: Romanyà Valls, Capellades

Imprès a Catalunya – *Printed in Catalonia*

Edició a càrrec d'Aniol Rafel, Andrea Rovira i Marta Rubirola

Maquetació i disseny d'interiors: Tono Cristòfol

Correcció: Rudolf Ortega, Òscar Lozano i Núria Saurina Eudaldo

Disseny de la col·lecció: Tono Cristòfol

Aquest llibre s'ha imprès amb un paper offset cru de noranta grams i ha estat compaginat amb la tipografia Caslon Pro en cos 12.

Dipòsit legal: B 4472-2022

ISBN: 978-84-17339-92-0

Tots els drets reservats. Queda rigorosament prohibida, sense l'autorització escrita dels titulars del copyright, sota les sancions establertes per la llei, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment, inclosos la reprografia i el tractament informàtic, i la distribució d'exemplars mitjançant el lloguer o préstec públics.

Per a un cuc dins d'un rave,
tot el món és rave.

Proverbi ídix

Per a la Jane i en Harry

1.

EL METEOR

Fins i tot en un poble feliç i pacífic com el nostre hi pots trobar algú a qui no voldries veure mai més.

La Pesha Lindauer la va trobar, aquesta persona. Un home amb una cara que l'omplia de ràbia, una veu que li feia prémer els punys i serrar les dents. Un home que la rondava en somnis, que la turmentava amb fuetades i foc, amb un aspecte que sempre li deixava un rastre d'olor de sofre quan es despertava.

Era doblement desafortunat que el personatge en qüestió fos el seu marit, l'Ishmael.

No feia gaires mesos que s'havia signat el contracte matrimonial i s'havia pagat el dot quan la Pesha va demanar el divorci al seu marit.

No es pot dir que fos exactament una sorpresa, per a la major part del poble. Tots havíem observat la fredor que hi havia entre marit i muller els divendres, quan anaven a la plaça del mercat per fer la compra del sàbat. Havíem sentit xafardereries fascinants segons les quals la Pesha era una dona d'apetits peculiars que clavava bufetades al seu

marit quan eren al llit. Els veïns havien informat que el matrimoni rugia fins molt entrada la nit com un parell de feres engabiades. I corria la brama (que ves a saber fins a quin punt era certa) que la Pesha havia anat a veure el seu pare la nit abans que se signés el contracte matrimonial i li havia pregat que ho anul·lés tot. La veritable sorpresa va ser que la Pesha tingués el valor de donar per acabat aquell matrimoni quan feia tan poc que havia començat.

—No hauria de donar-li un any de coll, almenys, abans d'engegar-ho tot a rodar? —preguntava l'Esther Rosen a les dones que s'aplegaven entorn de la seva parada del mercat. Totes van cloquejar en senyal d'assentiment.

Van enviar la rébetsen* a fer una visita a la Pesha per veure si es podia fer res per salvar el matrimoni.

—Tenen a veure amb el que passa a les fosques, les teves objeccions? —va preguntar la rébetsen sense embuts—. Perquè, si és així, s'hi pot fer alguna cosa. Podem tenir una xerrada seriosa amb l'Ishmael, a porta tancada, per informar-lo de les veritats de la vida.

—No —va dir la Pesha—. Aquest matrimoni no s'hauria hagut de celebrar. Des del primer dia que no estem fets l'un per l'altre.

—Per què ho dius, això? Dona-me'n algun motiu.

—No és res concret —va dir la Pesha, una mica crítica—. És només que ja no suportó tenir-lo davant.

—No pots divorciar-te'n com aquell qui res —va dir la rébetsen—. Ha d'haver-hi un motiu.

---

* Dona del rabí.

Diligent, la Pesha Lindauer va fer un resum aproximat dels defectes del seu marit —del silenci boví al mal alè, passant pel mal geni i el caràcter rondinaire—, i la rébetsen la va escoltar sense interrompre-la i finalment va descartar les seves paraules fent un gest amb la mà.

—Sigui com sigui, heu de provar de reconciliar-vos —va dir amb fermesa—. El divorci hauria de ser sempre l'últim recurs. A més a més, Pesha, ningú s'hi vol casar, amb una divorciada. Quedaràs tacada per a tota la vida. Has de saber a què t'arrisques, deixant-lo.

Cosa que era una petita exageració, esclar, tot i que suposo que el deure d'una rébetsen és fer que l'opció del divorci sembli terrible.

Es va demanar a la Pesha i l'Ishmael que es comportessin tan bé com poguessin durant una setmana.

—És qüestió de trobar un terreny en comú —els va instruir el rabí Sokolow una tarda d'hivern al seu estudi—. De tractar-vos amb dignitat. De ser humils i cortesos. Heu de deixar de barallar-vos: m'heu de prometre ara mateix que no us alçareu la veu. —(«Per l'amor de Déu, Pesha», va xiuxiuejar-li la rébetsen quan es van quedar soles, «els Cooperman, els veïns, us senten xisclar des de casa seva gairebé cada nit. Feu un esforç per controlar-vos».)

Al cap d'una setmana, la Pesha es va presentar a l'estudi del rabí Sokolow i va explicar al rabí i a la rébetsen que ella i el seu marit havien fracassat en l'intent de tractar-se millor. En comptes d'escridassar-se, havien caigut en un silenci tèrbol i ple de mals averanys. La tensió que se'ls havia instal·lat a casa sense que la convidessin i que no deixava de corsecar-los i xiuxiuejar-los maledicències a cau d'orella es negava a anar-se'n pacíficament.

—I m'ha fet això —va dir la Pesha, i després va arromangar-se i els va ensenyar un blau gros i molt fosc al braç que va fer enrojolar el rabí Sokolow.

—És molt possible que les coses canviïn quan tingueu fills —va aventurar el rabí—. Les cases ermes són molt menys alegres que les que vessen de criatures.

La Pesha va redreçar-se a la cadira amb les celles arquejades. Aquella reacció tan immediata va fer que el rabí Sokolow se sentís com un passerell.

—Potser no —va murmurar ell.

Durant les setmanes següents, molts van agafar per banda els dos Lindauer, individualment, i van provar d'esmenar-los.

—Deixa'm que et faci una pregunta —va dir el rabí Sokolow al marit una estona que estaven sols—. Has pegat mai a la teva dona?

L'Ishmael Lindauer va fer cara d'averonyit.

—Qui us ho ha dit?

—Tant és, això. Sempre en corren, d'enraonies. I m'ha arribat aquesta.

—Una mentida com una casa de pagès! —va etzibar-li l'Ishmael, amb un tremolor a la barba negra triangular—. És la calúmnia més greu que he sentit en ma vida!

El rabí era pacífic de mena i es va tirar enrere a la cadira, esparverat de la violència amb què havia reaccionat el jove.

El rabí Sokolow coneixia l'Ishmael Lindauer des que era un nadó, i sempre l'havia considerat un pèl estrany però tranquil. No li havia vingut mai cap Lindauer a explicar-li les calamitats o les grans decepcions amb què l'Ishmael els feia la vida impossible. Cap de les germanes havia vessat mai llàgrimes per la crueltat amb què les burxava. (De

fet no en tenia, de germanes. Només germans.) L'Ishmael Lindauer només era el fill del venedor de perruques, que un cop acabat el héder* havia començat a treballar a la botiga del seu pare. Sempre havia estat un nano tranquil i normal i corrent que després s'havia convertit en un home esvelt de pell olivàcia, també tranquil i normal i corrent.

—Mira, Ishmael —va dir el rabí Sokolow amb calma però també amb fermesa—, tothom ho sap, que quan es tanca la porta entre marit i muller hi passen coses que serien impossibles d'explicar a la resta del món. Però vull que tinguis clar que si resulta que fas mal a la teva dona hi haurà conseqüències.

L'Ishmael tenia la cara lilosa de ràbia.

—No li he posat mai ni un dit a sobre —va dir—. Qui hagi dit això és un mentider. Un mentider!

Els dos homes van quedar un moment en silenci, amb les paraules planant a l'aire.

—Potser sí que li hauria de donar el divorci, a la Pesha, si explica aquestes mentides sobre mi —va acabar dient l'Ishmael—. No em convé gens estar casat amb una mentidera com ella. Jo no he estomacat ningú, mai de la vida. I menys una dona. I encara menys la meva! Però rabí, heu de saber que no només és una mentidera, sinó també una esposa terrible.

El rabí Sokolow no va respondre.

—No podria cosir un punt ni que li anés la vida —va retrunyir en Lindauer, després de prendre's un moment per articular les seves queixes en silenci—. Fa un parell de mesos

---

* Escola de primària.

li vaig donar uns mitjons perquè els sargís, i encara és hora que s'hi posi. I és una cuinera pèssima.

Tot allò eren qüestions de pes, i el rabí Sokolow va fer un esforç per no somriure. Es va limitar a observar atentament en Lindauer, era com si la seva fúria fos un gos rabiós i fora de control.

—Home, això pot portar problemes, és evident —va dir el rabí Sokolow—. No és un detall menor, saber dur una casa. Però un matrimoni no pot ensorrar-se només per això. Què hi passa, entre vosaltres dos, al llit matrimonial?

Per un moment, en Lindauer va fer la cara d'un nen que ha obert la porta d'un armari i s'hi ha trobat la mare en algun grau de nuesa. No trobava les paraules necessàries per respondre. La vergonya i la ràbia s'anul·laven mútuament.

—Res.

—No hi passa res? —va preguntar el rabí Sokolow—. O res en el sentit que no hi passa res de dolent, i que en aquest front tot va bé?

—Tot va bé.

La manera com ho va dir —desviant els ulls per no mirar el rabí— va fer que en Sokolow dubtés de la sinceritat del jove. I mentre seia i se'l mirava, el rabí va intuir que, de tan enfadat com estava, per pur despit, l'Ishmael es negaria a concedir el divorci a la seva dona. No seria el primer cop que passava, tot i que ningú recordava quan havia sigut l'última vegada a Kreskol. El rabí Sokolow es va passar la mà per la llana grisa de la barba, mirant de triar amb molta cura les paraules següents. Però en Lindauer se li va avançar.

—Res més? —va preguntar, dret de cop i volta.

De fet, el rabí encara tenia un munt de coses a dir. La conversa no havia ni començat a gratar la superfície d'aquest

matrimoni en concret. A vegades, però, quan una de les parts està decidida a no aprofundir més en una qüestió, no val la pena intentar-ho. Va assentir i prou.

L'Ishmael Lindauer va acotar el cap i es va precipitar fora de l'estudi del rabí amb passes sorolloses.

—Si t'he de ser sincer —va dir més tard el rabí Sokolow a la seva dona—, no sé qui dels dos menteix.

—Què has de saber? —va preguntar la rébetsen—. Em pensava que m'havies dit que ell era violent. És evident que és culpa seva.

—Sí, esclar —va dir el rabí Sokolow—. Hi ha hagut un moment que he pensat que em clavaria un mastegot. Però quan una acusació és certa no et sulfures tant.

Era una manera de veure-ho, suposo.

I la intuïció que l'Ishmael voldria castigar la seva dona negant-li el divorci va resultar profètica. Pocs dies després, l'Shmuel Lindauer (el germà petit de l'Ishmael) va aparèixer a les estances del rabí i va anunciar que el seu germà no tenia intenció —ni la més mínima intenció— de concedir el divorci a la seva dona. Sota cap circumstància.